

Nr. 3 2021

DANCE SEASON

Holland Dance Festival

**Het 18e Holland Dance Festival
komt eraan!**

Portret

Carlos Acosta
'Carlos heeft die zeldzame 'wow-factor''

Interview

Samuel Wuersten & Emily Molnar
'De stad van vrede, recht én dans'

Interview

Irene van Zeeland
'Inclusiedans is een verrijking van de dans'

Seizoen 2021-2022

Dance Season
Holland Dance Festival
Editie nr. 3 - 2021

pagina 4

Editorial

Voorwoord door Samuel Wuersten

pagina 8

Bits & Pieces

pagina 12

**‘De stad van vrede,
recht én dans’**

In gesprek met Samuel Wuersten
& Emily Molnar

pagina 18

**Bijzondere Nederland-
Frankrijk-editie van
Talent On The Move**

pagina 22

**Haute cuisine en
topdans op een
historische locatie**

Holland Dance Festival @ The Grand

pagina 26

**‘Inclusiedans is een
verrijking van de dans’**

Interview met Irene van Zeeland

pagina 32

**Portret van
Carlos Acosta**

Hoofdgast van het achttiende Holland Dance Festival is dit jaar Carlos Acosta. Niet alleen is hij een van de grootste dansers van zijn generatie, hij richtte in zijn geboorteland Cuba ook Acosta Danza op, dat tijdens het festival – naast Acosta zelf – zal optreden.

pagina 40

**Anne Teresa
De Keersmaeker**

Van angry woman tot grande dame

pagina 44

**Agenda &
kaartinformatie**

**‘Carlos heeft
die zeldzame
wow-factor’**

→ Lees dit interview verder op pagina 32

Dans ontstaat en gaat voort dankzij ontmoetingen

Dans is een kunstvorm waar je bij moet zijn. Het is non-verbaal, intuïtief, grenzeloos en wordt door iedereen weer anders beleefd – alle clichés zijn waar. En na een periode waarin we dat moesten missen, waarderen we het des te meer. In het aankomende seizoen en Festival draait het voor mij om elkaar ontmoeten: in bijzondere nieuwe samenwerkingen, op podia met volle zalen en in de directe overdracht tussen choreograaf, danser en publiek.

Te zien tijdens het Holland Dance Festival:
Acosta Danza, Foto: Yuris Nourido

Dankzij de timing van onze festivals heeft Holland Dance Festival de afgelopen periode ongelooflijke mazzel gehad. Waar veel collega's moesten omplannen en afzeggen en het ook dit jaar weer spannend was, koersen wij erop aan dat alles in februari gewoon kan doorgaan. Natuurlijk is niet alles makkelijk geweest, maar we tellen onze zegeningen. Wat ik, naast alle ellende die iedereen heeft meegemaakt en die bij deze vreemde tijd hoort, vooral onthoud van het afgelopen jaar is de enorm fijne samenwerking met ons team. We hebben elkaar erdoorheen gesleept en samen besloten dat we iedereen overeind wilden houden, onze verantwoordelijkheid naar onze mensen toe wilden nemen. En dat is gelukt. Als kleine organisatie kunnen we de wereld misschien niet redden, maar we kunnen wel wat betekenen voor de mensen om ons heen. En die instelling, dat je voor elkaar zorgt, heeft ons team sterker gemaakt.

In de danswereld heeft iedereen zich het afgelopen jaar gericht op online mogelijkheden. Er zijn prachtige dingen ontstaan vanuit livestreams en mensen hebben zich daarin ook ontwikkeld. *Talent On The Move* van de studenten van Codarts kon bijvoorbeeld online doorgaan, waardoor het plotseling een heel ander bereik en uitstraling kreeg: deze jonge dansers mochten opeens optreden voor een internationaal publiek! Maar nu ik in de afgelopen week vijf avonden naar live voorstellingen ben geweest en opnieuw voel wat zoiets met je kan doen, merk ik weer dat dans een kunstvorm is die live gezien moet worden. Alle andere vormen zijn valide en mooi, maar voor mij zijn het noodoplossingen. Dans moet het hebben van worden gezien, van erbij zijn. Als je na lange tijd de energie en uitwisseling opnieuw ervaart is het gewoonweg overweldigend. Dit is dus wat we allemaal hebben gemist. En dit is mijn werk! Ik heb enorm veel zin in het nieuwe seizoen en het aanstaande Festival.

Een nieuw hoofdstuk

Het komende seizoen is in meerdere opzichten voor ons een nieuw hoofdstuk. We openen een gloednieuw theater in Den Haag: Amare. Samen met het theater zelf en het Nederlands Dans Theater (NDT) hebben we vanuit Den Haag de opdracht gekregen om internationale dans en dans in het algemeen zichtbaar te maken. We bundelen onze krachten om internationale programmering niet alleen iedere twee jaar op het Holland Dance Festival zichtbaar te maken, maar ook door het jaar heen. En om iets bijzonders neer te kunnen blijven zetten hebben we met Amare het FIND fonds opgericht: Fonds Internationale Dans. Een fonds dat ons meer slagkracht geeft, een buffer waarmee we de financiële risico's die de internationale programmering

met zich meebrengt kunnen opvangen. Een programma met vertegenwoordigers van Holland Dance Festival, Amare en Nederlands Dans Theater zullen samen voor de inhoud zorgen.

Ook het aankomende Festival kent zo'n bijzondere samenwerking. Voor het eerst sinds 2009 openen we met het NDT, met wiens nieuwe directeur, Emily Molnar, ik samen het Festival heb vormgegeven, óók een primeur. Een uitnodiging die de start van een vruchtbare werkrelatie betekent. Het zijn bijzondere en spannende samenwerkingen waar ik me ontzettend op verheug.

Het Festival

De programmering is, net als in andere jaren, eclectisch. En zo beleef ik dans ook echt. We laten een scala aan dingen zien zonder dat we aan een bepaald thema vasthouden, om zo de oneindige variatie van de dans te delen. Ook door jonge dansers aan bod te laten komen. Studenten van Codarts, Conservatoire de Paris en de Zürich Arts University presenteren allemaal programma's. Er zijn ook dwarsverbanden te leggen, zoals een historische component. Die komt terug in *A Taste of Ted*, een voorstelling over het werk van Ted Shawn, een van de oervaders van de moderne dans in Amerika, en zijn danspartner Ruth Saint-Denis. Jérôme Brabant en Maud Pizon, twee Franse danser-choreografen, hebben zich in verdiept in het idioom en de legacy van Shawn en laten ons dat herontdekken.

Het komt ook naar voren in de aandacht voor Merce Cunningham: met een circusvoorstelling die gebaseerd is op zijn ruimtepatronen, maar ook in een project waarin de erfgenaam van de Cunningham Legacy, Robert Swinston, samen met inclusiegezelschap Misiconi op basis van de ideeën van Merce aan de slag is gegaan. Verder besteden we met het DanceOn ensemble dat uit oudere dansers bestaat een avond aan Lucinda Childs met werk uit de jaren '70. Het is een collectie van stukken die de inspiratie zijn geweest voor een nieuwe richting en dimensie in de dans, en die zeer de moeite waard zijn om terug te zien.

Met *Swan Lakes* van Gauthier Dance kunnen we een langverwachte en uitgestelde productie eindelijk in Nederland laten zien. Het is een spraakmakend programma waarin de zeer uiteenlopende invalshoeken en signaturen van vier verschillende choreografen op de top van hun kunnen naar voren komen: Hofesh Shechter, Marie Chouinard, Cayetano Soto en Marco Goecke verhouden zich ieder op een eigen manier tot het Zwanenmeer en laten ons in één avond in vier verschillende werelden duiken. Het programma wordt uitgevoerd door de fantastische en veelzijdige dansers van dit bijzondere gezelschap.

'Die directe overdracht van de een naar de ander is zo belangrijk in de dans.'

Ik zie verder enorm uit naar de komst van Carlos Acosta. De Cubaanse internationale dansster die een van de grote leiders in de danswereld is geworden. Hij is sinds kort directeur van Birmingham Royal Ballet, heeft zijn gezelschap Acosta Danza en een eigen academie op Cuba en danst zelf ook nog steeds. Ik vind het fantastisch dat we hem nu eindelijk in Nederland kunnen introduceren. Tijdens het Festival is zijn gezelschap te zien en treedt hij zelf op in een speciaal voor het HDF gemaakt programma, waarin hij danst en voor een live publiek wordt geïnterviewd.

Die directe overdracht van de een naar de ander is zo belangrijk in de dans. Hoe je het ook wendt of keert, dans ontstaat en gaat voort wanneer er ontmoetingen plaatsvinden. Tussen docenten en studenten, choreografen en dansers, en publiek. Het draait allemaal om de ontmoeting. En daar kunnen we het komende seizoen samen weer volop van genieten. •

Samuel Wuersten

Artistiek en algemeen directeur
Holland Dance Festival

Teacher inspiration boost

Ben jij dansdocent? Volg je de laatste trends op danseducatie? Is dansen je lust en je leven? Bezoek je zo veel mogelijk dansvoorstellingen? Sta je open voor nieuwe presentatievormen van dans? Kijk je naar dans om te leren en inspiratie op te doen? Kom dan kijken en proeven in de Holland Dance Festival keuken. Van 3 tot 19 februari 2022 laat Holland Dance Festival de enorme rijkdom en veelzijdigheid van de dans zien. Dat delen we graag met professionele dansdocenten.

Holland Dance Festival is dé plek om werk van gerenommeerde en aankomende choreografen te zien. Met ruim 20 voorstellingen door verschillende gezelschappen vanuit de hele wereld kun je als dansdocent, in samenwerking met het magazine Dansdocent, voor slechts € 15 bijna alle voorstellingen tijdens het festival bezoeken. Aanmelden doe je eenvoudig via het formulier op onze website.

Amateurdansers opgelet!

Doe mee in het VR-Dansproject van Fabien Prioville. In de afgelopen jaren realiseerde dansgezelschap Fabien Prioville al verschillende locatie-specifieke virtual reality dansproducties. De uitvoering van deze choreografie van Fabien Prioville wordt met een speciale 360°-camera opgenomen. Tijdens het Holland Dance Festival wordt deze virtuele voorstelling door middel van een VR-bril aan het publiek gepresenteerd in het gloednieuwe theater Amare in Den Haag.

Voor dit innovatieve VR-Dansproject zoeken wij ambitieuze amateurdansers. Een prachtige kans om samen te werken met topchoreograaf Fabien Prioville, die hiervoor speciaal een stuk creëert. Claim jouw plek op het Holland Dance Festival. De audities zijn op donderdag 12 september 2021 in Korzo Den Haag, meld je aan via onze website.

Swan Lakes 2.0

Het Zwanenmeer. Zodra de titel van dit ultieme klassieke ballet valt, komen bij de meesten van ons bijna automatisch beelden en associaties naar boven: een meer in het maanlicht, de dans van de kleine zwanen, prins Siegfried die verscheurd wordt tussen zijn liefde voor de Witte Zwaan Odette en de verleidingen van de Zwarte Zwaan Odile, en de boze tovenaars Von Rothbart die alles en iedereen manipuleert. Ontelbare traditionele versies en moderne interpretaties van en parodieën op *Het Zwanenmeer* hebben het licht gezien, zowel op het toneel als op het witte doek.

Betekent dat dan dat er niets meer te vertellen valt over *Het Zwanenmeer*? Zeker niet! Eric Gauthier, artistiek directeur van Gauthier Dance, vroeg vier hedendaagse topchoreografen om hun visie te geven op het 'ballet der balletten'. De vier vernieuwende creaties – van Marie Chouinard, Marco Goetze, Hofesh Shechter en Cayetano Soto – zijn niet bedoeld als één avondvullend werk, maar als 'Zwanenmeren in het meervoud': vier afzonderlijke, stilistisch volstrekt uiteenlopende choreografieën van vier makers die, vertrekkend vanuit een bekend verhaal, ieder een totaal nieuwe lading en invulling aan *Het Zwanenmeer* geven.

De voorstelling is te zien tijdens het 18^e Holland Dance Festival in Amare Den Haag, ITA Amsterdam, Theaters Tilburg en in het Nieuwe Luxor Theater Rotterdam. Meer info op holland-dance.com

Jubileumboek Introdans

Het rinkelt dit nieuwe seizoen van de jubilea in de Nederlandse dans: Scapino Ballet Rotterdam viert zijn 75-jarig bestaan, Het Nationale Ballet staat stil bij zijn zestigste verjaardag en Introdans uit Arnhem tikt de vijftig aan! Naast alle feestelijke activiteiten in thuisstad Arnhem is Introdans tijdens het achttiende Holland Dance Festival te zien met een exclusief jubileumprogramma, bestaande uit diverse meesterwerken van Jiří Kylián en het wonderschone *In Memoriam* van Sidi Larbi Cherkaoui. Daarnaast brengt het gezelschap deze maand een prachtig, vuistdik jubileumboek uit: *Het gouden verhaal van Introdans – 50 jaar in beweging*. Dansjournalisten Astrid van Leeuwen en Ine Rietstap en cultuurwetenschapper Marrit Eleveld schetsen daarin een levendig beeld van hoe Introdans uitgroeide van een – volgens sommigen – 'onbetekenend clubje in het Oosten van het land' tot een van Nederlands meest vooraanstaande en internationaal succesvolle gezelschappen.

Zie voor meer info: introdans.nl

Juist nu!

Als er één ding duidelijk is geworden het afgelopen corona-jaar is het dat kunst belangrijk en onmisbaar is. Kunst laat ons zien dat we niet alleen zijn in onze pijn, angst of verdriet. Dans kan inspireren, energie en zingeving bieden en vooral emotioneren. Als Ambassadeur van Holland Dance Festival kunt u bijdragen aan die kunstbeleving. Met uw gift kunnen wij blijven doen waar we goed in zijn: onvergetelijke danservaringen bieden aan iedereen in onze samenleving. Word daarom Ambassadeur van het Holland Dance Festival en geniet van exclusieve voordelen:

- Vrijkaart voor *Swan Lakes* in Amare en uitnodigingen voor kennismakingen met toptiesten en -choreografen uit de danswereld én met andere Holland Dance Festival Ambassadeurs.
- Recht op voorinschrijving bij een aantal voorstellingen.
- Als Holland Dance Festival Ambassadeur maakt u deel uit van een exclusief netwerk.
- Ambassadeursnieuwsbrief, waarin alles staat over nieuwe, niet te missen voorstellingen, speciale projecten, aanbiedingen, interviews, reportages en kijkjes-achter-de-schermen.

Voor € 100 (of € 150 met uw partner voor een duo-Ambassadeurschap) bent u een jaar lang Ambassadeur van Holland Dance Festival. Kijk op holland-dance.com/ambassadeur

Rood, wit of rosé?

Voor de prijs van een goed glas wijn kunt u er ook voor kiezen om Donateur van Holland Dance Festival te worden. Oftewel, voor 5 euro per maand (meer mag natuurlijk altijd) maakt u zich hard voor artistieke topkwaliteit en biedt u daarnaast ook kwetsbare groepen in onze samenleving de kans om de kracht van dans te ervaren. Mooie deal toch? Mogen we proosten op uw Donateurschap?

U hebt dan recht op voorbespreking voor onze voorstellingen, zowel binnen het Holland Dance Festival als daarbuiten. U ontvangt de Donateursnieuwsbrief, met daarin aandacht voor nieuwe, niet te missen voorstellingen, speciale projecten en unieke aanbiedingen, verlevendigd met prachtige video's en fotografie. Rond de zomer ontvangt u de nieuwe seizoensbrochure en om het jaar in november sturen we u ons Festival Magazine.

Sunny Face

Fijn geheimkje: Shiseido UV Protective Compact Foundation SPF 36. Een foundation die ervoor zorgt dat je er meteen mooi gekleurd op staat en die een natuurlijk tintje tegelijkertijd geen strobreed in de weg legt. Even op zoek naar de goede kleur bij je huid en smeren maar; op het strand, in de cabrio, in het theater en op de fiets zult gij er stralend en lekker verantwoord bruin uitzien!

Voor € 38,-. Te koop bij de Bijenkorf.

Toï Toï Toï

Op zoek naar dé perfecte 'toïtoïtoï' om een danser of choreograaf succes te wensen voorafgaand aan een voorstelling? Het luxe parfummerk Ormaie heeft Toï Toï Toï op de markt gebracht, een verrukkelijk, honderd procent natuurlijk parfum waarmee het Franse familiebedrijf een ode wil brengen aan de dansers van het Ballet de l'Opéra de Paris en het Bolsjoi Ballet in Moskou. Het 'hart' van het parfum wordt gevormd door cederhout, sandelhout en patchoeli die een warme toon aan de geur geven, met vetiver, vanille en een Indiaanse grassoort genaamd nagarmotha als basis. De 'top' bestaat – heel verrassend – uit een bijzondere combinatie van wierook en zwarte peper. De unieke, met de hand gepolijste dop van de parfumlus is gemaakt van beukenhout uit duurzaam beheerde Franse bossen.

Toï Toï Toï wordt in Nederland verkocht bij Babassu. Meer info: babassu.nl

Fanatieke 55+-ers gezocht voor Good [old] Times Productie Tableau de la Troupe

Sinds 2014 niet meer weg te denken bij het Holland Dance Festival: de danspresentatie Good [old] Times, voor iedere 55-plusser die liever danst dan stilzit. Voor de nieuwe sprankelende productie *Tableau de la Troupe* zoeken topchoreografen Thom Stuart en Rinus Sprong fanatieke 55-plussers die graag op het podium willen dansen tijdens het festival in februari 2022.

In *Tableau de la Troupe* wordt een aantal oudere dansers in een backstage setting gevolgd. In de kleedkamer, waar de groep zich opmaakt voor een nieuwe voorstelling, komen het geleefde verleden alsmede de dromen voor de toekomst ter sprake. Muziek is de leidraad en dan in het bijzonder Het Lied. Via klassieke composities en songs van o.a. Nina Hagen, Bette Midler en Hildegard Knef herleven de dansers hun verleden en krijgen hun dromen concrete vorm.

Wil jij je dansdroom uit laten komen? Doe dan auditie op zondag 19 september 2021 in Den Haag voor deze nieuwe Good [old] Times Productie. Meld je aan via onze website!

‘De stad van vrede, recht

Samuel Wuersten

Emily Molnar

én dans’

Het achttiende Holland Dance Festival wordt, op 3 februari 2022, geopend met een groots, feestelijk premièreprogramma van Nederlands Dans Theater, in dé nieuwe cultuurtempel van Den Haag: Amare. Het is een uitvloeisel van de vrijwel directe klik die Emily Molnar, sinds vorig jaar artistiek directeur van Nederlands Dans Theater, en Holland Dance Festival-directeur Samuel Wuersten voelden. Als publiek kunnen we ons dan ook op meer samenwerking verheugen. Molnar: “Ik hoop dat er veel ‘vibrancy’, veel opwinding ontstaat. Dat we samen nieuwe, onverwachte dingen mogelijk maken.”

Ze waren elkaar weleens tegen het lijf gelopen, bij festivals in onder meer Israël en Canada. En ze kenden elkaars reputatie. Emily Molnar: “Ik heb Holland Dance Festival lang geleden een keer bezocht en ken veel van de producties die de afgelopen jaren op het festival te zien zijn geweest. Het is een belangrijk, sterk internationaal festival, maar wat het vooral uniek maakt is dat het zo ongelooflijk divers is, met producties afkomstig van over de hele wereld en uit heel verschillende genres. Veel festivaldirecteuren richten zich toch op een bepaalde ‘niche’ binnen de dans, terwijl Samuel een meer holistische kijk op de danskunst heeft, meer uitgaat van waar zowel dansers als publiek vandaag de dag behoefte aan hebben.”

Samuel Wuersten: “Emily wordt, terecht, zeer geprezen voor wat ze, in de zes jaar dat ze artistiek directeur van Ballet BC in Vancouver was, voor elkaar heeft gekregen. Ze heeft het gezelschap uit een moeilijke impasse (op financieel en artistiek gebied – red.) weten te loodsen en Ballet BC internationaal op de kaart gezet. Toen bekend werd dat ze naar Nederlands Dans Theater in Den Haag zou komen, kreeg ik ook meteen allerlei verontruste en jaloezse telefoontjes uit Canada: ze hadden haar liever daar gehouden, veel Canadese gezelschappen en instellingen zagen in haar al hun volgende directeur. Ik ben dan ook gevleid dat ze voor ‘ons’ heeft gekozen. Daarbij vind ik het heel moedig dat ze van het ene op het andere moment – en dat nota bene in coronatijd – in een totaal nieuwe situatie in een voor haar nieuw land is gestapt.”

Frisse ideeën

De klik tussen beiden was er vrijwel meteen tijdens de ontmoetingen die Wuersten organiseerde om Molnar in Nederland welkom te heten, waaronder een kennismakingslunch met de directeuren van de drie andere grote dansgezelschappen in Nederland. Wuersten en Molnar in koor: “Van dat laatste moeten we maar een jaarlijkse traditie maken.”

Wuersten: “Juist nu, met de opening van Amare (op 3 september a.s. – red.) in zicht, vond ik het belangrijk om te kijken of wij voor de komende jaren geen nauwere verbinding konden aangaan. Het Holland Dance Festival is, door diverse omstandigheden, sinds 2009 niet meer geopend met een productie van Nederlands Dans Theater, terwijl het toch voor de hand ligt dat een groot internationaal dansfestival in Den Haag opent met het grootste internationale dansgezelschap dat Den Haag rijk is. Maar ook los daarvan wilde ik heel graag het contact met Emily intensiveren. Ik was er, binnen de Nederlandse dans, wel aan toe om iemand met nieuwe frisse ideeën te ontmoeten, iemand te spreken van wie ik de woorden en meningen niet al goed kende. Ik heb

Emily daarom ook uitgenodigd om met mij de programmering van onze komende festivaleditie vorm te geven.”

Molnar: “Ook ik voelde meteen een natuurlijke drang om de band tussen Nederlands Dans Theater en Holland Dance Festival (die vroeger, onder NDT-directeur Jiří Kylián, heel intensief was – red.) weer aan te halen. Het is, vind ik, als grote dansorganisatie ook onze verantwoordelijkheid: we moeten openstaan voor wat publiek, dansers, andere dansorganisaties en de ons omringende artistieke community ons te bieden hebben en voor wat we van hen kunnen leren. En als ik het over publiek heb, dan bedoel ik bewust niet alleen het vaste danspubliek, maar juist ook het niet-danspubliek.”

Wuersten: “Dat was meteen al een van onze grote raakpunten: we willen met onze voorstellingen en activiteiten meer mensen bereiken dan alleen de trouwe dansliefhebbers. In Nederland wordt doorgaans nogal neerbuigend gedaan over het begrip ‘toegankelijk’. Dat maakt me weleens boos, want als je een toegankelijke voorstelling presenteert, hoeft dat – anders dan vaak verondersteld wordt – niet te betekenen dat je enige concessie aan de kwaliteit ervan doet. Ik blijf het in elk geval eindeloos fascinerend vinden hoe je een menu kunt samenstellen dat voor iedereen iets te bieden heeft: van kleine exquisite gerechtjes tot overdadige meergangendiners, ofwel van intieme pareltjes voor een select publiek tot grootschalige producties waar ook jongeren en andere, nieuwe doelgroepen blij van worden.”

Op het strand en in het station

Ook Molnar wil de ‘deuren’ bij Nederlands Dans Theater opengooien, meer mensen laten kennismaken met het dansgezelschap van wereldklasse dat Den Haag rijk is. “Enerzijds was dat natuurlijk lastig in het afgelopen covidjaar. Veel geplande nieuwe activiteiten konden niet doorgaan, maar anderzijds hebben we met onze livestreams wel een heel groot nieuw internationaal publiek aangeboord: onze voorstellingen zijn afgelopen seizoen in maar liefst zeventig landen bekeken. Met die streams gaan we – ook als we straks weer live voorstellingen kunnen geven – dus door. Maar daarnaast kun je denken aan optredens in musea, op het strand, op treinstations. We organiseren workshops met choreografen uit uiteenlopende richtingen, zoals recent bijvoorbeeld Michael Schumacher en Guilherme Miotto. Onze dansers gaan aan de slag met een acteur van ITA, we zetten een NDT Lab op, waarbij we lokale choreografen en componisten samenbrengen, en we gaan bijvoorbeeld ook een samenwerking aan met École des Sables, een danscentrum in Dakar in Senegal.”

“Maar”, zegt Molnar geruststellend, “niet alles wordt anders. We zullen doorgaan met het uitbrengen van

‘Samen laten we zien: dít is wat Den Haag in huis heeft’

Amare, Foto: Katja Effting

nieuwe creaties van Crystal Pite en Marco Goecke en ik vind het ook belangrijk om de band met choreografen die het grote succes van NDT mede hebben bepaald – zoals Jiří Kylián, William Forsythe – nieuw leven in te blazen.”

Krachten bundelen

In het openingsprogramma van het Holland Dance Festival (première op 3 februari 2022) zie je die verschillende elementen – werk van oude meesters, vaste partners en nieuwe namen – ook terug. De voorstelling bestaat uit Jiří Kylián's intrigerende, bijna staccato uitgevoerde *Toss of a Dice*, een nieuwe creatie van vaste choreograaf Marco Goecke en het eerste werk dat voormalig NDT-danseres Marina Mascarell maakt voor NDT1.

Molnar: “Ik vind het een ‘absolute pleasure’ dat NDT en Holland Dance Festival hiervoor hun krachten bundelen. We kunnen aan heel Nederland – en ver daarbuiten – laten zien: dit is wat Den Haag op dansgebied te bieden heeft. Verder kunnen we een uitwisseling van publiek tot stand brengen: mensen die voorheen alleen naar het festival gingen komen straks misschien ook bij ons en andersom kunnen wij ons publiek wijzen op het geweldige, unieke aanbod dat Holland Dance Festival in petto heeft. Daarbij: het mooie van onderdeel van een festival zijn, is dat je een ‘momentum’ creëert, een bruisende sfeer, een besef van ‘hier móét je bij zijn!’”

Wuersten: “En dankzij een gouden tip van Emily brengen wij in het festival nu bijvoorbeeld ook het Ballet de Marseille, dat onder aanvoering van het eigenzinnige theatercollectief (LA)HORDE afgelopen jaar een totaal nieuwe, spannende richting is ingeslagen.”

Aanvullend aanbod

Ook buiten het festival om zullen Wuersten en Molnar zich de komende jaren inspinnen om de mooiste, meest spraakmakende en meest opvallende internationale dansproducties naar Den Haag te (blijven) halen. Samen met Amare-directeur Jan Zoet hebben ze daarvoor onlangs FIND opgericht, een nieuw stimuleringsfonds voor de internationale dans, waarvan de programmaraad bestaat uit Molnar, Wuersten en – namens Amare – zakelijk directeur Leontien Wiering en hoofd programma Geesje Prins.

De drie organisaties treden daarmee als het ware in de voetsporen van de afdeling Gastprogramming van Het Muziektheater Amsterdam, die vanaf de opening van dit theater in 1986 tot aan seizoen 2009/2010 grote, belangwekkende internationale gezelschappen naar Nederland haalde. Wuersten: “Een van de problemen waarmee Het Muziektheater, naast een gebrek aan

financiën, kampte, was dat De Nationale Opera en Het Nationale Ballet eigenlijk vrijwel alle speeldagen zelf nodig hadden voor repetities en voorstellingen. Wat dat betreft hebben wij een goede kans: in Amare is er voldoende ruimte voor extra programmering. Nu moeten we zorgen dat het balletje ook echt gaat rollen.” Molnar: “Ons streven is om per seizoen vier à vijf grote producties naar Den Haag te halen.”

Molnar en Wuersten hebben daarvoor ieder hun wensenlijstjes en die blijken aardig overeen te komen. Wuersten: “Anders dan destijds bij Gastprogrammering kiezen we niet zozeer voor bepaalde gezelschappen als wel voor bijzondere producties. Een uitzondering daarop vormt het beroemde Rosas uit Brussel van Anne Teresa De Keersmaeker, dat we voor mei 2022 hebben uitgenodigd (zie pagina 40 – red.), maar dat heeft dan ook een belangrijke reden: de groep was nog niet eerder in Den Haag te zien.”

Molnar: “Sowieso richten we ons op gezelschappen die een heel eigen spectrum beslaan of aanpak hebben, zoals – naast Rosas – bijvoorbeeld ook het Vlaamse Peeping Tom of de Franse choreograaf Yoann Bourgeois. Daarnaast willen we vooral ook aanvullend aanbod brengen, we kijken dus bijvoorbeeld ook goed naar wat al in Amsterdam te zien is. Een van de genres waar we zeer in geïnteresseerd zijn, zijn de multidisciplinaire producties; op dat gebied gebeurt momenteel zó veel in de wereld.”

Opwinding

Wuersten hoopt dat Den Haag hiermee zijn reputatie als dansstad van Nederland nog verder kan versterken. Resoluut: “Voor mij is Den Haag ‘de stad van vrede, recht

én dans’, punt uit! En als Holland Dance Festival hebben we altijd geprobeerd om aan die reputatie bij te dragen, ik heb dat ook altijd als een verantwoordelijkheid die wij richting de gemeente Den Haag hebben gevoeld.” Zijn droom is dan ook dat de samenwerking met Nederlands Dans Theater ‘succesvol, productief en verrijkend zal blijken te zijn’. “Dat mensen later zeggen: dat Nederlands Dans Theater en Holland Dance Festival zijn toen gaan samenwerken en goh, ja, inderdaad, dat heeft écht iets veranderd, écht iets opgeleverd.”

Molnar hoopt vooral dat de samenwerking tot veel ‘vibrancy’ zal leiden. “Dat er opwinding ontstaat, dat we samen nieuwe, onverwachte dingen mogelijk maken. Voorstellingen en projecten waarover mensen niet simpelweg zeggen ‘ik vond het leuk’ of ‘ik vond het niks’, maar die werkelijk iets teweegbrengen, die hen in hun hart raken en waarover ze in gesprek met elkaar gaan. Zodat er écht iets bijzonders gebeurt in Den Haag en dat je dat dan ook door heel de stad heen voelt.” •

Openingsproductie Holland Dance Festival: *‘Traces left within’* van Nederlands Dans Theater 1, te zien op 3, 4 en 5 februari 2022 in Amare, Den Haag.

De samenwerking tussen Nederlands Dans Theater en Holland Dance Festival krijgt op nog meer manieren vorm. De avondvullende productie *Do you believe me yet?* van Astrid Boons – een coproductie van Nederlands Dans Theater en Korzo – gaat tijdens het festival, op 4 februari 2022, in première in het Korzo Theater, onder de vlag ‘de keuze van NDT en Korzo’. Daarna zal de productie door Nederland toeren en in diverse vlakke vloer-theaters te zien zijn.

‘Toegankelijk
betekent niet dat
je concessies aan
kwaliteit doet’

‘Het trekt je uit je comfortzone, schudt je los, zet je op scherp’

Caroline Harder

Cédric Andrieux

Bijzondere
Nederland-
Frankrijk-editie
van Talent
On The Move

Al sinds 2009 organiseert Holland Dance Festival jaarlijks *Talent On The Move*, waarbij het publiek kan kennismaken met het bruisende jonge danstalent van Codarts Rotterdam. In februari 2022 – tijdens Holland Dance Festivals achttiende dansbiënnale – vindt een heel bijzondere editie van het programma plaats: de Codarts-dansers delen daarbij het podium met studenten van het Conservatoire National Supérieur de Musique et de Danse de Paris. “Dit is zó’n mooie kans voor onze studenten om hun horizon te verbreden.”

Het was een van zijn eerste voornemens bij zijn aantreden in 2018, zegt Cédric Andrieux, hoofd van de dansafdeling van het Conservatoire National Supérieur de Musique et de Danse de Paris. “Ik wilde internationale relaties tot stand brengen en onze studenten vertrouwd maken met mobiliteit, met het idee dat je als dansstudent bij voorkeur niet voortdurend op één plek moet blijven, dat internationale uitwisseling je verder brengt. Bij de muziekafdeling was dat besef er al wel, maar de dansafdeling was nog heel traditioneel ingericht. Het werd dus tijd om ‘de deuren te openen’, naar de buurt toe waarin we gevestigd zijn – het negentiende arrondissement – maar zeker dus ook nationaal en internationaal.”

Andrieux had daarvoor direct ook al een aantal buitenlandse opleidingsinstituten in gedachten. “Juilliard in de Verenigde Staten en in Europa stond Codarts voor mij op nummer één. Dus zocht ik contact met Samuel (Wuersten, die tot 2019, naast zijn functie bij Holland Dance Festival, verbonden was aan Codarts – red.) en later met Caroline Harder.”

“Dat gebeurde, zo bleek al gauw, precies op het goede moment”, zegt Harder, hoofd van de bachelordansafdeling van Codarts. “Samuel was op dat moment net in overleg met DANCE ON, PASS ON, DREAM ON (DoPoDo), een Europees subsidiefonds dat, naast ondersteuning van projecten voor oudere dansers, ook de overdracht van belangrijk danserfgoed stimuleert. Samuel zag meteen een breder plaatje voor zich, waarbij de studenten in Parijs en Rotterdam samen het podium zouden delen en werk van diverse topchoreografen zouden dansen die ieder een connectie met Nederland dan wel Frankrijk hebben.”

‘Vermenigvuldigde’ Kylián-solo

Andrieux, enthousiast: “Het heeft gewoon zo moeten zijn! Aanvankelijk zou ook de dansopleiding in Lyon deelnemen, maar toen die afhaakte, zijn Caroline en ik gesprekken over onze beider scholen gestart én plannen gaan smeden.” Harder: “Wat voor ons voorop stond is dat we de studenten ook echt de kans wilden bieden om in Parijs dan wel Rotterdam lessen te volgen en te repeteren en dat we buiten de gezamenlijke voorstellingen ook een randprogramma wilden organiseren.” Andrieux: “Zo kunnen onze studenten straks in Den Haag, dankzij Samuel, bijvoorbeeld ook een bezoek aan Nederlands Dans Theater brengen.”

Hoogtepunt van de uitwisseling worden ongetwijfeld de twee optredens tijdens het achttiende Holland Dance Festival, in februari 2022, en de drie gezamenlijke voorstellingen in het Centre National de la Danse in Parijs in mei 2022. Andrieux: “Ik wilde al langer een opdracht geven aan choreograaf Medhi Walerski, die bij jullie uiteraard vooral bekend is als danser en choreograaf van Nederlands Dans Theater, maar die in Frankrijk is geboren én een alumnus van onze opleiding is. Dit was daar natuurlijk dé gelegenheid voor. Daarnaast dansen onze studenten in Den Haag *Hearts and Arrows* van Benjamin Millepied, die weliswaar vooral carrière in Amerika heeft gemaakt, maar eveneens een Fransman is (en ook korte tijd artistiek directeur

was van het Ballet de l’Opéra National de Paris – red.). Door de covidpandemie hebben we zijn *Hearts and Arrows*, op muziek van Philip Glass, tot nu toe alleen via een stream kunnen uitvoeren, dus we verheugen ons enorm op de live-uitvoering.”

Harder: “Onze studenten zijn te zien in *Bravo Charlie* van Marco Goecke, in een deel uit *Wings of Wax* van Jiří Kylián en in *About Lucian* van de vorig jaar onverwacht overleden Jens van Daele.”

“Daarnaast wilden we natuurlijk ook een gezamenlijk uitgevoerde choreografie presenteren, een stuk dat onze twee scholen kan verenigen”, zegt Andrieux. “Daarbij is de keuze gevallen op een vrouwensolo uit Kylián’s *Whereabouts Unknown*, die we als het ware vermenigvuldigen, want hierin zijn straks alle vrouwelijke studenten van beide opleidingen te zien. Aan het begin van dit studiejaar gaan onze studenten al voor een periode naar Rotterdam om, met repetitoren Brigitte Martin en Anna Herrmann én de studenten van Codarts, te werken aan de choreografie.” Harder: “In de maanden daarna hopen we ook diverse Zoom-repetities te organiseren.” Lachend: “We weten nu immers, door corona, hoe dat moet.”

Een bed in Parijs

Andrieux: “Deze samenwerking biedt onze studenten zó’n mooie kans om hun horizon te verbreden, om zich te realiseren dat er ook buiten Frankrijk heel veel op dansgebied te beleven valt. Bij Codarts werken de derdejaars bachelorstudenten mee aan de uitwisseling, bij ons zijn dat de eerstejaars masterstudenten. Onze masteropleiding is nog vrij nieuw en staat grotendeels los van de bacheloropleiding aan ons conservatorium, die puur klassiek gericht is. In de masteropleiding willen we studenten breder onderwijzen, de scheiding als het ware opheffen, zodat moderne dansstudenten straks ook Forsythe kunnen dansen en de klassiek opgeleiden ook Trisha Brown. Wat dat betreft denk ik dat Codarts flink op ons voorligt. Parijs mag dan wel de bakermat van het ballet zijn, qua diversiteit en zeker ook qua multiculturaliteit kunnen wij nog veel van jullie leren.”

Harder: “Ik denk dat er ook voor onze studenten heel erg veel te leren valt. Het is zó belangrijk dat ze zo nu en dan uit hun comfortzone worden getrokken. Dat proberen we hier ook steeds te doen, door docenten en choreografen van buitenaf uit te nodigen, maar dat haalt het toch niet bij het dansen elders, in een ander land, bij een andere opleiding of gezelschap. Het schudt je los, zet je op scherp en doet je nadenken over: waar sta ik als danser nu eigenlijk? Achteraf blijken dat soort ervaringen vaak heel bepalend in een carrière van een danser te zijn geweest, blijken jonge dansers juist door zo’n ervaring een enorme sprong in hun ontwikkeling te hebben gemaakt. Daarnaast ontstaan er door dit soort uitwisselingen natuurlijk vaak gewoon ook heel mooie vriendschappen. En ook dat is belangrijk, omdat de danswereld nu eenmaal internationaal is. Wat is er nu mooier dan straks in Parijs een plek te hebben om te slapen, wanneer je daar als jonge danser auditie zou willen doen?!” •

INTERVIEW

‘Parijs mag dan de bakermat van het ballet zijn, qua diversiteit kunnen wij nog veel van jullie leren’

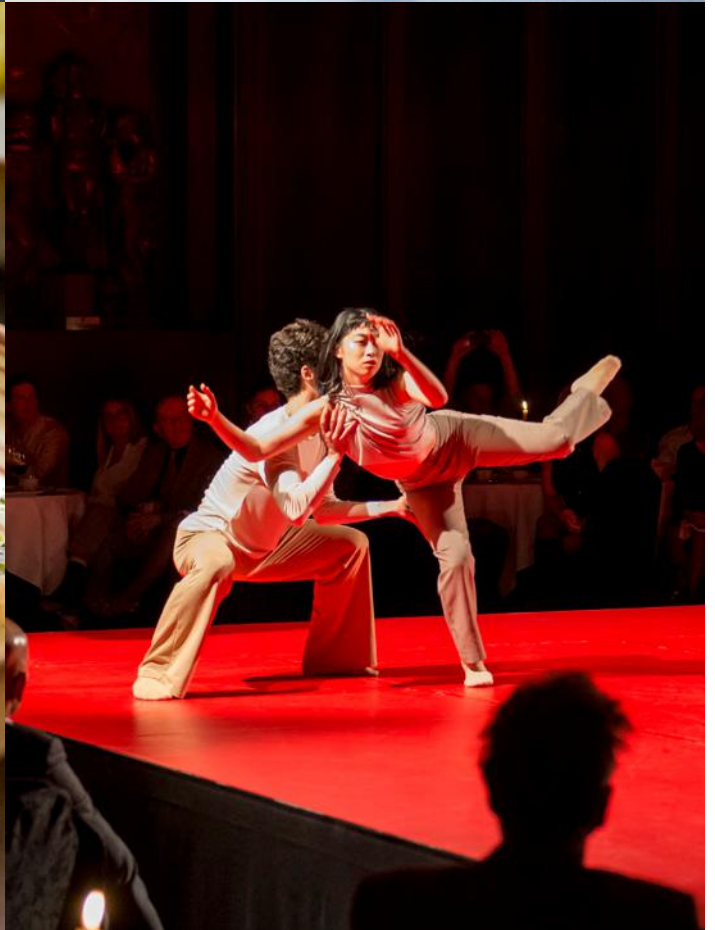

Beleef het Holland Dance Festival *@ The Grand.*

Wegens groot succes organiseren Holland Dance Festival en Sofitel Legend The Grand Amsterdam op woensdag 23 tot en met zaterdag 26 maart 2022 de vierde editie van Holland Dance Festival @ The Grand. Een exclusief event in de historische Raadzaal van het prachtige hotel, waar haute cuisine en dans op hoog niveau samenkomen.

‘Haute cuisine en topdans op een historische locatie’

Het schitterende hotel Sofitel Legend The Grand Amsterdam vormt voor deze voorstelling wederom het decor. Als voormalig hoofdkwartier van de Nederlandse Admiraliteit en het stadhuis van Amsterdam heeft The Grand een rijke geschiedenis. De voetstappen van een vervlogen tijdperk weergalmen in de gangen en de rijke geschiedenis toont zich in de legendarische service, het fantastische decor en de inspirerende culinaire proposities. De voorstelling vindt plaats in de in 1926 gebouwde Raadzaal, waarbij u aan tafels voor twee personen om de dansers heen zit. Dankzij deze intieme setting krijgt u tijdens de voorstelling de kans om de mens achter de danser te zien.

De voorstellingen worden gedanst door de Codarts Dance Company, dat bestaat uit de internationale toptalenten van Codarts Rotterdam: dé hotspot voor eigentijdse dans in Nederland. Het uitdagende programma toont niet alleen de veelzijdigheid van deze jonge dansers, maar is tegelijkertijd een betoverende collage van choreografiestijlen. Het programma vormt een goede kennismaking met het veelzijdige palet van de eigentijdse dans, met bestaand repertoire van internationale topchoreografen en werk dat speciaal voor de dansers is gecreëerd.

Het is een aanstekelijke show op hoog niveau, waarin de passie en energie van het podium spat: ieder jaar weer, ieder jaar anders.

De dansoptredens worden afgewisseld met een viergangendiner, onder leiding van meesterchef Raoul Meuwese. Zijn enorme talent en continue streven naar het ultieme niveau passen bij de hoogstaande gastronomische kwaliteiten.

Meuwese kookt volgens klassieke Franse traditie, maar met een moderne twist. Hij houdt van ‘subtiële smaken en niet te zware gerechten’. “Ik probeer zoveel mogelijk eerlijke en natuurlijke producten te gebruiken en ik ga altijd met de seizoenen mee.” De sterrenchef laat zich ook graag inspireren door kunst en de natuur. “Je kunt daar bij het uitdenken van gerechten mooie vergelijkingen mee trekken.” Hij gelooft dan ook heilig in de combinatie van zijn haute cuisine en de optredens van de dansers van Codarts Dance Company: “Eigentijdse dans past heel goed bij mijn manier van koken, en het concept van Holland Dance Festival @ The Grand past ook weer heel goed bij The Grand. Ik denk dat wij en Holland Dance Festival ook eenzelfde publiek trekken: mensen die houden van kunst en het goede leven en bewust kiezen voor artistieke topkwaliteit.” •

Inclusie is een verrijking van de dans

Inclusiedans is een verrijking voor de danswereld, vindt Irene van Zeeland, Hoofd Holland Dance Festival in de Maatschappij. Samen met Samuel Wuersten geeft ze vorm aan de inclusieve koers van Holland Dance Festival

Irene van Zeeland

(HDF), zowel in de maatschappij als op het toneel. Voor Dance Season vertelt Irene over inclusiedans, wat het betekent voor de organisatie en voor het danslandschap, en wat we kunnen terugzien tijdens het aanstaande Festival.

‘De diversiteit van de samenleving moet op het toneel te zien zijn, en iedereen die dat wil moet de kans krijgen om zich te ontwikkelen tot kunstenaar.’

Wat houdt inclusiedans precies in?

En waarom is het zo belangrijk?

Inclusiedans is een bredere term waarmee we dans bedoelen waarin mensen mét en zónder beperking bij elkaar komen. Bijvoorbeeld tijdens een dansles, maar ook in een gezelschap of in een groep die speciaal is samengesteld voor een bepaalde voorstelling.

In mijn ogen is inclusiedans een verrijking van de dans. Dans evolueert constant: van het klassieke ballet en de illusie dat de danseressen (met behulp van spitzen) over het toneel zweefden, naar het emotionele,

aardse werk van Martha Graham. En dan nu de toekomst in, waar stijlen gemixt worden, waar dansvormen als Krump en Vogue vanuit de marge nu een plek krijgen in het theater.

Ik ben ervan overtuigd dat andere lichamen en andere manieren van denken van onschatbare waarde zijn voor de toekomst van de (moderne) dans. Dat makers die níét het geijkte pad hebben afgelegd van vooropleiding, conservatorium, professioneel gezelschap naar maker een essentiële rol spelen in de vernieuwing van de dans staat voor mij buiten kijf. De diversiteit van de samenleving moet op het toneel te zien zijn, en iedereen die dat wil moet de kans krijgen om zich te ontwikkelen tot kunstenaar.

En inclusie is in deze context vaak veel breder, intersectioneler dan alleen een fysieke of mentale beperking. Genderdiversiteit, inclusie van de LHBTIQ+ gemeenschap, de meest uiteenlopende culturele achtergronden en politiek progressieve denkers komen bij elkaar en versterken samen de vernieuwing en verrijking van het landschap van de dans en kunst.

Op welke manier komt inclusiedans bij Holland Dance Festival tot zijn recht?

Voor HDF is inclusiedans een van de belangrijkste speerpunten. Bij iedere stap in de keten werken we eraan om ons aanbod inclusiever te maken. Van lessen in het speciaal onderwijs voor de allerkleinsten en vrijetijdslessen, tot talentontwikkelingstrajecten zoals Mixed Doubles – een Europese tournee langs grote dansfestivals zoals Oriente Occidente, Kalamata Festival en DansFunk. En natuurlijk inclusieve voorstellingen van hoge kwaliteit, zoals van AXIS Dance Company tijdens het afgelopen Holland Dance Festival 2020.

Met ons DanceAble programma doen we sinds 2015 ons best om drempels en vooroordelen weg te nemen, in lessen, workshops, teacher training courses, producties en tijdens de DanceAble events met Symposia waarin kennis wordt gedeeld. De eerste edities hiervan vonden plaats als losstaand evenement, maar zijn vanaf 2022 een vast onderdeel van het

Festival. Zo krijgen grotere groepen mensen de gelegenheid om inclusiedans op de podia van Den Haag te beleven. Uiteindelijk is het ons doel om inclusiedans zozeer in onze activiteiten op te nemen dat een apart label straks niet meer nodig is.

Het was meteen vanaf het begin van DanceAble het streven om deze activiteiten volledig te integreren in de hoofdactiviteit van HDF: het tweejaarlijkse Festival. Zoals Ben Evans van de British Council tijdens het afgelopen symposium zo mooi zei: “Het is heel goed dat we bij elkaar zijn voor DanceAble #3, maar laten we hopen dat DanceAble #10 niet nodig is.”

Wat kunnen we aan inclusiedans verwachten op het Holland Dance Festival 2022?

Je kunt een enorm divers aanbod verwachten. Van prachtige voorstellingen van het nieuw opgerichte Compagnie 21 onder leiding van Jordy Dik en een bijzondere mixed-bill van Un-Label, Faizah Grootens en Junadry Leocaria, tot alweer de vierde editie van het DanceAble Symposium op 11 februari. Ik heb de eer en het genoegen om deze editie samen met Kimberley Harvey van Candoco Dance Company en Subtle Kraft Co. vorm te geven. Haar talent, kennis en lived experience zijn van onschatbare waarde tijdens de vormgeving, voorbereiding en de daadwerkelijke programmering van de dag.

Tijdens het DanceAble Symposium zal ook het resultaat te zien zijn van een bijzondere Artist in Residence periode. Ik heb Robert Swinston, de voormalige rechterhand van Merce Cunningham in New York City en oud-directeur van het CNDC in Angers (Frankrijk), uitgenodigd om op zijn 70^e een compleet nieuwe uitdaging aan te gaan. Niet eerder werkte Swinston met een inclusiedansgezelschap, maar de rijke ervaring die hij meebrengt is van onschatbare waarde voor de dansers van de in Rotterdam gebaseerde Misiconi Dance Company onder leiding van Joop Oonk. Zij zullen 10 dagen lang elkaar en zichzelf gaan ontdekken en kijken hoe de concepten en ideeën waarmee Merce Cunningham werkte vertaald en ingezet kunnen worden in de context van een inclusief gezelschap.

We presenteren drie avonden lang een All Inclusive programma (11, 12 en 13 februari) waarin drie verschillende choreografen op hun eigen manier inclusief aan het werk zijn gegaan om virtueuze duetten te creëren. Met *Gravity (and other attractions)* van het Duitse Un-Label tonen we een duet dat wordt uitgevoerd door een dove en een horende danser, Tiki en Lolo. Ze ontmoeten elkaar in de metro en maken een reis door hun verbeelding, waarin ze verschillende vormen van aantrekking ervaren. En op 18 en 19 februari staat No Bodies van Jordy Dik op het programma in Korzo theater. Een aangrijpende voorstelling die je niet onberoerd laat, waarin dansers met live muzikanten op zoek gaan naar wie ze willen, kunnen en mogen zijn.

En het publiek hoeft niet alleen maar toe te kijken, toch?

Nee, door het gehele festival heen vinden er workshops en masterclasses plaats die voor iedereen toegankelijk zijn! Zo zijn er na veel voorstellingen drop-in workshops in de zaal of de foyer, maar in de weekenden nemen gezelschappen en choreografen zoals Un-Label, Compagnie 21, Jordy Dik, Faizah Grootens, Junadry Leocaria, Robert Swinston en natuurlijk Kimberley Harvey ook masterclasses voor hun rekening waarin dansers van alle niveaus, achtergronden en fysieke mogelijkheden nader kennis kunnen maken met de werkwijze en het materiaal van deze choreografen. En op zondag 13 februari is er een unieke dag voor dansdocenten om nader kennis te maken met Kimberley Harvey en de manier waarop zij vormgeeft aan het werken met jongeren met een beperking. Zij zal haar ervaringen delen, zowel in theorie als op de vloer.

Een indrukwekkend programma!

Zeker! Ik ben er enorm trots op dat Samuel Wuersten en ik inclusiedans op deze mooie manier in het totale programma van het Holland Dance Festival hebben kunnen verweven. Daarmee hebben we weer een volgende stap kunnen zetten in de integratie van makers en dansers mét en zónder beperking in de mainstream danssector. Ik kijk er enorm naar uit. •

‘Carlos heeft die zeldzame ‘wow-factor’

Portret van Carlos Acosta

Hoofdgast van het achttiende Holland Dance Festival is dit jaar Carlos Acosta. Niet alleen is hij een van de grootste dansers van zijn generatie, hij richtte in zijn geboorteland Cuba ook Acosta Danza op, dat tijdens het festival – naast Acosta zelf – zal optreden, én hij leidt sinds vorig jaar het Britse Birmingham Royal Ballet. “Ik heb het gevoel dat ik, als Cubaan, altijd in dialoog was met de zon, en ik denk dat de mensen in Cuba daardoor ook bijna dansend lopen.”

“Met de komst van Carlos Acosta voltooide de mannelijke danser een honderd jaar lange transitie. Toeschouwers zagen hoe de grote Vaslav Nijinski het mannelijke ballet begin twintigste eeuw opnieuw en uiterst eigenzinnig vormgaf, hoe mannelijke sovjetsupersterren een revolutie creëerden en hoe klassieke virtuozen hun rol perfect uitvoerden. En toch, pas met Carlos kwam dit alles op de een of andere manier samen: die grote individualiteit, die zeldzame atletische begaafdheid en die ongelooflijke techniek.”

Met deze prachtige woorden typeert de Britse Dame Darcey Bussell de man met wie ze bij het Londense Royal Ballet zo vaak het podium deelde. Carlos Acosta (48) danste zeventien jaar bij het befaamde gezelschap, waarvan twaalf als Principal Guest Artist. Bij zijn afscheidsvoorstelling in 2016 kreeg hij, bedolven onder een regen van rode rozen, een staande ovatie van een recordtijd van maar liefst twintig minuten. Naast zijn verbintenis aan The Royal Ballet trad hij op met vrijwel alle internationale topgezelschappen, waaronder het prestigieuze American Ballet Theatre, het Bolsjoi Ballet in Moskou, het Ballet de l'Opéra National de Paris en ook – eenmalig, in 1997 – ons ‘eigen’ Nationale Ballet. Hij danste gedurende zijn lange carrière talloze eigentijdse choreografieën, hij was de gedroomde rebelse Basilio in *Don Quichot*, en maakte diepe indruk met zijn vertolking van de vele prinsrollen in het klassieke balletrepertoire, al had hij aanvankelijk totaal ‘no clue’ hoe hij dit moest aanpakken. “Hoe ziet een prins eruit, hoe gedraagt een prins zich... Wow, serieus: ik een prins? Hoe speel ik dat in hemelsnaam voor elkaar?”

Dappere indiaanse strijder

Acosta wordt in 1973 geboren in een van de armste wijken van Havana, op Cuba. Als kind dat dol is op voetbal en breakdance leeft hij grotendeels op straat. Maar zijn vader – een vrachtwagenchauffeur met een sterke connectie met zijn voorouders die als slaven op de Cubaanse Acosta-plantage werkten – heeft andere plannen met de negenjarige Yuli, zoals hij zijn zoon noemt, naar een dappere indiaanse strijder. Vader Acosta wil hoe dan ook dat zijn zoon het later beter krijgt dan hijzelf en Yuli's grote danstalent levert daarvoor, in zijn ogen, de oplossing. Hij stuurt zijn zoon naar de wereldwijd hoog aangeschreven Cubaanse Escuela Nacional de Ballet. Straatschoffie Carlos haat de ‘saaie’ balletoefeningen en het strikte regime. “Ik wilde voetballer worden, als Pele, ik wilde normaal zijn, geen balletdanser in zo'n rare maillot”, zegt het naar hem vormgegeven kind in de speelfilm Yuli, naar Acosta's autobiografie *Sin mirar atrás* (*No way home*).

De jonge Carlos loopt dan ook regelmatig weg van de balletschool, maar zijn vader brengt hem er, letterlijk met harde hand, steeds weer terug. Consequentie van zijn rebellie is ook dat zijn docenten hem uiteindelijk naar het balletinternaat in Pinar del Río sturen, op ruim 150 kilometer van Havana. De grote eenzaamheid die hij er voelt, zal hem, zegt hij veel later, zijn hele leven nooit meer verlaten.

Pas nadat hij een aantal veelbelovende professionele mannelijke dansers in actie heeft gezien én doorheeft dat zijn natuurtalent hem de aandacht van vooraanstaande personen in de balletwereld oplevert – aandacht die hij niet eerder in die mate heeft gehad – begint zijn interesse in een balletcarrière te groeien. Later zegt hij over die begintijd: “Ballet betekende voor mij vooral gratis maaltijden (die hij op het balletinternaat kreeg – red.) en het haalde mij van de straat, weg van de heftige straatscene in het centrum van Havana.”

Geweldige mannelijke virtuoos

Op zijn zestiende wint Acosta de gouden medaille tijdens de prestigieuze Prix de Lausanne, in hetzelfde jaar gevolgd door de Grand Prix tijdens het Concours International de Danse de Paris, de Italiaanse Vignale Danza-prijs én de Poolse Frédéric Chopin-prijs. Het levert hem onder meer een uitnodiging op van Iván Nagy, de toenmalige artistiek directeur van het English National Ballet, waar Acosta op zijn achttiende de jongste eerste solist wordt die het gezelschap ooit heeft gekend. Helemaal overtuigd van zijn droomtoekomst in het ballet is hij dan nog niet: een enkelblessure maakt dat hij terugkeert naar Havana, waar hij zich – eindelijk min of meer vrij – in het uitgaansleven stort en een flinke tijd in feite op het punt staat om zijn balletschoenen voorgoed aan de wilgen te hangen.

Het is zijn bevlogen vroegere balletdocent Ramona de Súa die hem overhaalt om de draad toch weer op te pakken, wat leidt tot een contract bij het Ballet Nacional

‘Ik was jong, een machine, ik kon elke avond springen en in de lucht ronddraaien zonder moe te worden’

‘Met Acosta Danza
wil ik het beste
van Cuba met de
wereld delen’

‘Ik wilde voetballer worden, normaal zijn, geen balletdanser in zo'n rare maillot’

de Cuba en, aansluitend, een vijfjarige verbintenis aan het Houston Ballet. “Dat laatste bracht een grote verandering bij mij teweeg. Het was een heel belangrijk gezelschap én ik werd goed betaald. In Cuba verdiende ik, als een van de maatregelen die voortvloeiden uit de zogeheten ‘speciale periode’, één dollar per maand. Daarbij hield ik van Houston. Ik was jong, een machine, ik kon elke avond springen en in de lucht ronddraaien zonder ooit moe te worden.”

Toe aan nieuwe uitdagingen treedt hij in 1998 in dienst van The Royal Ballet, waar hij een van de grootste sterren van zijn generatie wordt en daarnaast ook eigen, uiterst succesvolle versies van de balletten *Don Quichot* en *Carmen* creëert. De vooraanstaande Britse danscritica Judith Mackrell zei over hem: “Er zijn mannelijke dansers die grote atleten zijn, waarbij je alleen het atletische ziet, alleen het ego. Carlos daarentegen bracht iets unieks teweeg op de Britse podia, zowel als een geweldige mannelijke virtuoos, maar ook door het Cubaanse temperament en vuurwerk dat hij over zich heeft.” En danspartner Darcey Bussell zegt: “Carlos heeft die zeldzame ‘wow-factor’. Hij paart vurig sex-appeal aan een onvoorstelbaar technisch talent. Het Londense publiek had zelden eerder zó’n ‘fysicaliteit’ binnen het mannelijke ballet gezien.”

Het beste van Cuba

Na zijn afscheid van The Royal Ballet in 2016 is het voor Acosta – in combinatie met een nieuwe fase in zijn eigen danscarrière waarbij hij zich vooral op het hedendaagse repertoire richt – volstrekt logisch om terug te keren naar Cuba, “om er een erfenis na te laten aan mijn geboortegrond” (al blijft Frome, een dorp in het Britse graafschap Somerset, zijn thuis en dat van zijn vrouw Charlotte en hun drie dochters). Dat leidt in hetzelfde jaar tot de oprichting van het in Havana gevestigde Acosta Danza. “Een gezelschap dat het beste van Cuba, qua tradities, ritmes en dansers, met de wereld wil delen. En andersom het beste van de wereld naar Cuba wil halen.”

Acosta Danza beperkt zich doelbewust niet tot klassiek ballet, maar staat volgens de oprichter open voor alle dansvormen. Het geeft de meest getalenteerde jonge Cubaanse klassieke én moderne dansers de mogelijkheid om op te treden in werk van vooraanstaande buitenlandse choreografen – onder wie wereldsterren als Christopher Bruce, Sidi Larbi Cherkaoui en Russell Maliphant – en jonge Cubaanse choreografen kansen om nieuwe creaties voor deze toptalenten te maken. Het gezelschap vierde inmiddels successen door heel Europa, Amerika en Azië – “Beg, borrow or steal a ticket for Acosta’s exhilarating Cuban trip. Fly to Cuba

if you miss them here”, schreef de *Evening Standard* na een optreden in Londen – maar de groep was nog niet eerder hier in Nederland te zien.

Bouwproject van Fidel Castro

Om jong Cubaans dans- en choreografisch talent te ondersteunen heeft Acosta inmiddels ook de Fundación Internacional de Baile Carlos Acosta opgericht. Een van de belangrijkste ‘pijlers’ van dit fonds is de eigen Academia de Baile, waar anders dan bij de Escuela Nacional de Ballet – waar Acosta zelf zijn opleiding volgde – ook volop eigentijdse dansvormen worden onderwezen. Een ander project van het fonds is de ingrijpende restauratie en oplevering van een ambitieus bouwproject waar Fidel Castro in 1961 de opdracht voor gaf: een prachtig koepelvorming monument, dat Acosta als rebellerend kind vaak bezocht (al wist hij toen nog niet dat Castro het als nieuw onderkomen van de balletacademie bedoeld had) en waarvan de bouw vanwege geldgebrek meer dan vijftig jaar heeft stilgelegen. Over een aantal jaren zal hier, zo is het plan, zowel Acosta Danza als Acosta’s balletacademie gevestigd zijn.

Cubaanse zon

Ondertussen lijkt Acosta onvermoeibaar. Naast al deze projecten is hij sinds begin 2020 artistiek directeur van het Birmingham Royal Ballet, dat, na The Royal Ballet en English National Ballet, geldt als het derde balletgezelschap van Engeland. Hij wil het gezelschap als ‘fris en vernieuwend’ internationaal op de kaart zetten en hoopt in de optredens van de groep ook iets van de ‘Cubaanse vreugde en blijdschap’ te kunnen laten doorklinken. “Mijn roots zijn zeer eclectisch, met invloeden uit culturen van over de hele wereld: Afrikaans, Frans, Chinees, Cubaans. Ik heb het gevoel dat ik, omdat ik Cubaan ben, altijd in dialoog was met de zon, en ik denk dat de mensen in Cuba daardoor ook bijna dansend lopen.” Tegelijkertijd hoopt hij – juist omdat hij zich de afgelopen jaren meer op het eigentijdse repertoire heeft geconcentreerd – “iets van mijn kennis van en passie voor het klassieke ballet te kunnen doorgeven.”

Hoelang de 48-jarige Acosta zelf nog op het podium te zien zal zijn, blijft vooralsnog afwachten. Maar duidelijk is dat de kans om hem straks live in Den Haag te zien – zijn eerste optreden in Nederland sinds 25 jaar – er een is om met beide handen aan te grijpen. “He’s still got the moves, the charm and a command of the stage. The man is irresistible”, aldus de Britse krant *The Guardian*. •

van angry young woman

Altijd is er de spanning tussen structuur en emotie in het werk van Anne Teresa De Keersmaeker. En telkens vernieuwt zij zich, door nieuwe uitdagingen te zoeken in een bloedserieus spel met lichaam, muziek, ruimte en tijd.

FIND VOORSTELLING

tot grande dame

De Keersmaekers Rosas komt, in het kader van de samenwerking tussen Holland Dance Festival, Nederlandse Dans Theater en Amare, dit seizoen voor het eerst naar Den Haag. Op 12 mei 2022 danst het gezelschap *The Goldberg Variations, BWV 988* (Anne Teresa De Keersmaeker, Pavel Kolesnikov), op 14 mei 2022 volgt *Mysteriën Sonaten* (Anne Teresa De Keersmaeker, Alain Franco).

Heel even, in het duister, ontbloot Anne Teresa De Keersmaeker (61) in een flitsend gebaar haar schouder, om die meteen weer te bedekken. Het is, zou je kunnen zeggen, een van vele bewegingen in *The Goldberg Variations, BWV 988*, maar voor degenen die haar werk kennen is het onmiskenbaar háár beweging. De geste, een instant iconisch gebaar, is afkomstig uit *Rosas danst Rosas* (en dus, even voor de duidelijkheid, níét uit de clip van *Countdown* van Beyoncé, die haar evidente plagiaat in 2011 met een onbekend, ongetwijfeld 'leuk' bedrag moest afkopen). Een kleine dertig jaar daarvoor, in 1983 dansten de vier vrouwen van De Keersmaekers kersverse gezelschap Rosas het voor het eerst. Het was in de vroege dagen van de *nouvelle vague flamande* die ook Wim Vandekeybus, Alain Platel, Jan Fabre en Meg Stuart voortbracht.

Bij die oeropvoering werd het stuk onmiddellijk herkend als een hoogst opmerkelijke choreografie, al vonden sommige conservatieve critici het ergerlijke lelijkheid, 'ondans' – een lot dat wel meer vernieuwers trof, denk aan Vaslav Nijinski of Pina Bausch. Terugkijkend is *Rosas danst Rosas* helemaal verbluffend: een zó compleet, eigennuttig werk, met meteen al een ontegenzeggelijk eigen signatuur; een trait d'union tussen de minimal dance van Lucinda Childs en Krisztina de Châtel en het expressionistische danstheater van Pina Bausch, een artistiek statement van jewelste. En dat van een toen nog net geen 23-jarige *angry young woman* die pas haar derde werk afleverde.

Die beweging dus, die choreografie, die samen met *Fase, Four Movements to the Music of Steve Reich* (1982) het begin markeerde van de internationale opmars van De Keersmaeker. Met haar gezelschap Rosas kreeg zij als eerste hedendaagse gezelschap in België overheidssubsidie en sinds een jaar of 25 wordt Rosas tot de absolute wereldtop van de hedendaagse dans gerekend.

Bach

In *The Goldberg Variations* kijkt De Keersmaeker terug op de weg die zij als choreografe heeft afgelegd. In drie etappes wandelt zij ('mijn lopen is mijn dansen' is haar lijfspreuk, al doelt zij daarmee op de beweging die de oorsprong van de dans is) door haar oeuvre, met hier en daar een verwijzing, soms direct, soms enigszins vermomd, naar verschillende werken of periodes.

En welke componist zou daarbij logischer kunnen zijn dan Johann Sebastian Bach? Bach is de oppergod, die haar al vanaf het begin van haar professionele carrière op haar pad vergezelt. Eerst vooral als kracht op de achtergrond: pas in 1993 waagde ze zich aan een Bach-choreografie. De Keersmaeker, opgeleid aan de Mudra-school van Béjart en de Tisch School of the Arts in New York, ontwikkelde haar métier met werken die aanvankelijk aanhaken bij de vernieuwingen van de Amerikaanse, minimalistische postmodernisten. Maar waar die vrijwel uitsluitend de aandacht op de

vorm vestigden en juist drama en psychologie elimineerden, voegt De Keersmaeker die laag wél toe. Met, net als bij de Duitse expressioniste Pina Bausch, nadruk op frustraties, sluimerend conflict, (onvervuld) liefdesverlangen, soms plots opborrelende, kinderlijke speelsheid.

Rokjes en jurkjes

Spanning tussen structuur en emotie vormt een rode draad in de werken die zij creëert met de dansers van Rosas. In de eerste periode zijn dat vooral danseressen overigens; de vrouw, vrouwelijkheid, de rol van de vrouw zijn terugkerende thema's. Pas na een paar jaar wordt de eerste man gesignaleerd, met wie de relatie meestal ambivalent is.

De ordening van complexe ritmes en mathematische en geometrische structuren krijgt ook tegenwicht door een luchtige energie van de danstaal. Huppeltjes, kleine spronggetjes, vrij zwierende armen die met een felle zwaai de draai inzetten worden net als rennen, rollen en vallen kenmerkende stijlmiddelen, met als 'secundaire' elementen de meisjesachtige rokjes en jurkjes, gecombineerd met stevig schoeisel. En dat afzakkende hemdje dus. Later duiken ook strak gesneden 'dwangpakjes' van kantoorvolk op, met bijbehorende pumps, nog later ook nonchalante straatkleding en trainingspakken.

Op avontuur

Al vanaf het begin manifesteert zich de onderzoekende natuur van de choreografe. Ze laat de houvast van de minimal music los en gaat op avontuur met operamuziek uit de achttiende en negentiende eeuw, andere twintigste-eeuwers (Bartók en Ligeti) en muziek uit de Renaissance. Met *Ottone, Ottone*, op Monteverdi's *L'incoronazione di Poppea*, levert zij in 1988 haar eerste opera af, een jaar daarvoor presenteerde ze met *Verkommenes Ufer/Medea Material/Landschaft mit Argonauten* voor het eerst een theaterregie, met de teksten van Heiner Müller. Vormgeving is vanaf het begin belangrijk, met bepalende ontwerpers als Herman Sorgeloos en Jan Versweyveld (de laatste is ook vaste scenograaf van Ivo van Hove).

'Vrijblijvend is haar 'spel' nooit, wel consequent, consciëntieus en bloedserieus'

Muziek als sturende factor

De Vlaamse uit Wommel was van jongs af aan een seure en noeste werker. Op de middelbare school al: ze beet zich bijvoorbeeld vast in het ontleden van de grammatische structuren en syntaxis van Grieks en Latijn. Net zo begon zij als choreografe muzikale structuren tot in detail te bestuderen, zoals goed te zien is in de documentaire *Mitten*. Daarin wordt het creatieproces van *Mitten wir im Leben sind/Bach6Cellosuiten* (2017) gevolgd. Onder leiding van cellist Jean-Guihen Queyras analyseren De Keersmaeker en haar dansers de partituur, gekleurde markeerstiften in de aanslag, als vlijtige leerlingen.

Muziek was altijd al belangrijk, maar werd door De Keersmaeker vanaf 1990 nadrukkelijk als partner van de dans óp het toneel gebracht. Musici maakten vanaf de voorstelling *Achterland* vaak deel uit van het totaalbeeld, soms ook bewegend over het toneel, in interactie met de dansers. In de loop der tijd lijkt die samenspraak tussen muziek en dans steeds hechter en intenser geworden. Muziek is 'het primaire discours', zoals de choreografe het zelf bondig uitdrukt, de sturende factor waartoe de dans zich heeft te verhouden. Of het nu Bach is, of Steve Reich, een andere favoriet die diverse malen in haar oeuvre opduikt, vroeg-polyfone muziek uit de veertiende eeuw, ambient klanken van Brian Eno of de vernieuwende jazz van Miles Davis. In haar intussen meer dan veertigjarige loopbaan heeft zij choreografieën gebouwd op die hele waaier aan stijlen en genres.

Voor het nieuwe *Mysteriën Sonates* heeft De Keersmaeker de gelijknamige composities van de zeventiende-eeuwse Heinrich Ignaz Franz Biber gekozen. Een kolfje naar haar hand: Biber gebruikt numerologische en geometrische structuren in de vijftiendelige reeks. Met muzikale dansvormen als gígues, allemandes en courantes 'vertelt' de compositie over de vijftien mysteriën uit het leven van de maagd Maria. Structuur en emotie – daar zijn ze weer. Religie creëert een extra laag.

Zo plaatst zij zich telkens voor nieuwe uitdagingen. Misschien wel de grootste uit haar loopbaan was het toelaten van improvisatie. Voor de control freak die in De Keersmaeker huist, moet *Bitches Brew/Tacoma Narrows* (2003), genoemd naar het baanbrekende album van Miles Davis, de nodige zelfoverwinning hebben gekost.

Grande dame van de Europese dans

De innige band met muziek heeft zij in de jaren negentig van de vorige eeuw verder kunnen uitdiepen dankzij de zekerheid die Rosas in 1992 verkreeg als 'gezelschap-in-residentie' van de Muntchouwburg in Brussel. Daar groeide zij uit tot een grande dame van de Europese hedendaagse dans. Haar naam prijkt sindsdien op de affiches van alle toonaangevende podia en festivals van de wereld, waar haar voorstellingen regelmatig met prijzen worden bekroond.

Tot 2008 kon De Keersmaeker beschikken over de middelen om een aanzienlijke groep dansers in vaste dienst te houden. Onder hen gezichtsbepalers als Fumiyo Ikeda, Vincent Dunoyer, Cynthia Loemij, Samantha van Wissen, Mark Lorimer en Igor Shyshko, van wie sommigen ook vandaag nog in voorstellingen van Rosas optreden. Ook konden gespecialiseerde muziekensembles worden uitgenodigd voor bijzondere projecten, zoals Ictus voor twintigste-eeuwse muziek, *grande-lavoix* voor de veertiende-eeuwse polyfonie, Aka Moon voor avant-garde jazz. *The Goldberg Variations* wordt begeleid door de geweldige, jonge pianist Pavel Kolesnikov, *Mysteriën Sonaten* door Gli Incogniti van violiste Amandine Beyer.

Door haar positie voelde De Keersmaeker een verantwoordelijkheid om de hedendaagse dans in België te bevorderen. De Mudra-school, waar zij als dansstudente vormende ervaringen opdeed, was in 1988 opgehouden te bestaan. Als 'residente' was zij in de gelegenheid dat verantwoordelijkheidsgevoel in daden om te zetten: zij richtte in 1995 een nieuwe school op, P.A.R.T.S., voluit Performing Arts Research and Training Studios. Al jaren levert de opleiding nieuwe choreografietalenten af met een stevige theoretische basis en stuk voor stuk origineel en eigenzinnig.

Ruimte

In 2008 zegde de Muntchouwburg bruto de samenwerking met Rosas op. Sindsdien presenteert Rosas als zelfstandig gezelschap voorstellingen in coproductie met diverse grote (Europese) theaterhuizen.

Over huizen gesproken: ook dat element, ruimte, heeft De Keersmaeker uitgebreid onderzocht. Theaterruimte, expositieruimte, buitenruimte, industriële ruimte – Rosas heeft er opgetreden. En de choreografe blijft met alle aspecten van de voorstelling spelen. Vrijblijvend is dat spel nooit. Wel consequent, consciëntieus en bloedserieus. •

Agenda en kaartverkoopinformatie

Ons nieuwe programma vindt u online op onze website holland-dance.com. We kijken er enorm naar uit om artiesten en u weer te mogen verwelkomen bij onze voorstellingen en workshops.

Voorstellingen

Oktober 2021

26 oktober | Introdans – HubClub | Amare, Den Haag

November 2021

09 november | Introdans – HubClub | De Kring, Roosendaal

Januari 2022

14 januari | Talent On The Move | CC Jan van Besouw, Goirle

Februari 2022

03 februari | Talent On The Move | Theater Het Kielzog, Hoogezand

04 februari | Talent On The Move | Theater aan de Slinger, Houten

06 februari | Talent On The Move | Theater Markant, Uden

11 februari | Talent On The Move | Theater Figi, Zeist

12 februari | Talent On The Move |

Cultuurcentrum Griffioen, Amstelveen

18 februari | Talent On The Move | Cultura Ede, Ede

23 februari | Talent On The Move | Het Klooster Theater, Woerden

24 februari | Talent On The Move |

Stadsgehoorzaal Vlaardingen, Vlaardingen

Maart 2022

11 maart | Talent On The Move | Theater 't Mozaïek, Wijchen

14 maart | Talent On The Move | Vrijhof Cultuurcentrum, Enschede

23 t/m 26 maart | Holland Dance Festival @ The Grand |

Sofitel Legend The Grand Hotel, Amsterdam

24 & 25 maart | Yoann Bourgeois – Celui qui tombe |

Amare, Den Haag

26 maart | Talent On The Move | ECI Cultuurfabriek, Roermond

April 2022

08 april | Talent On The Move |

Cultureel Centrum Evertshuis, Bodegraven

15 april | Talent On The Move | Theater Veluvine, Nunspeet

22 april | Talent On The Move | Brestheater, Brielle

Mei 2022

12 mei | Talent On The Move | Schouwburg De Domijnen, Sittard

12 mei | Rosas – Goldberg Variaties | Amare, Den Haag

14 mei | Rosas – Mysterien Sonaten | Amare, Den Haag

19 mei | Talent On The Move | Stadsgehoorzaal Kampen, Kampen

20 mei | Talent On The Move |

Cultuurcentrum Van Beresteyn, Veendam

28 mei | Talent On The Move | Agora Theater, Lelystad

Juni 2022

10 juni | Talent On The Move | Theater Ludens, Voorburg

Festival

Februari 2022

3 t/m 19 februari | Holland Dance Festival |

Amare, Theater aan het Spui & Korzo, Den Haag.

Ook te zien in: Theater de Veste Delft, Theaters Tilburg, ITA Amsterdam en Luxor Theater Rotterdam.

Symposia

December 2021

13 december | Educatie: Conferentie Dans in PO | Korzo, Den Haag

Februari 2022

06 februari | Focus Day – A roadmap for dance in Healthcare |

Theater aan het Spui, Den Haag

11 februari | DanceAble Symposium | Korzo, Den Haag

Workshops

September 2021

04 september | DanceAble | Lessenreeks najaar 2021 | HDF-studio

04 september | DanceAble Young | Lessenreeks najaar 2021 | HDF-studio

09 september | Good [old] Times | Modern Basis, lessenreeks najaar 2021 | Dakota Theater

09 september | Good [old] Times | Modern Gevorderd, lessenreeks najaar 2021 | Dakota Theater

10 september | Good [old] Times | Modern Basis, lessenreeks najaar 2021 | De Nieuwe Regentes

10 september | Good [old] Times | Modern Gevorderd, lessenreeks najaar 2021 | De Nieuwe Regentes

Januari 2022

13 januari | Good [old] Times | Modern Basis, lessenreeks voorjaar 2022 | Dakota Theater

13 januari | Good [old] Times | Modern Gevorderd, lessenreeks voorjaar 2022 | Dakota Theater

14 januari | Good [old] Times | Modern Basis, lessenreeks voorjaar 2022 | De Nieuwe Regentes

14 januari | Good [old] Times | Modern Gevorderd, lessenreeks voorjaar 2022 | De Nieuwe Regentes

15 januari | DanceAble | Lessenreeks voorjaar 2022 | HDF-studio

15 januari | DanceAble Young | Lessenreeks voorjaar 2022 | HDF-studio

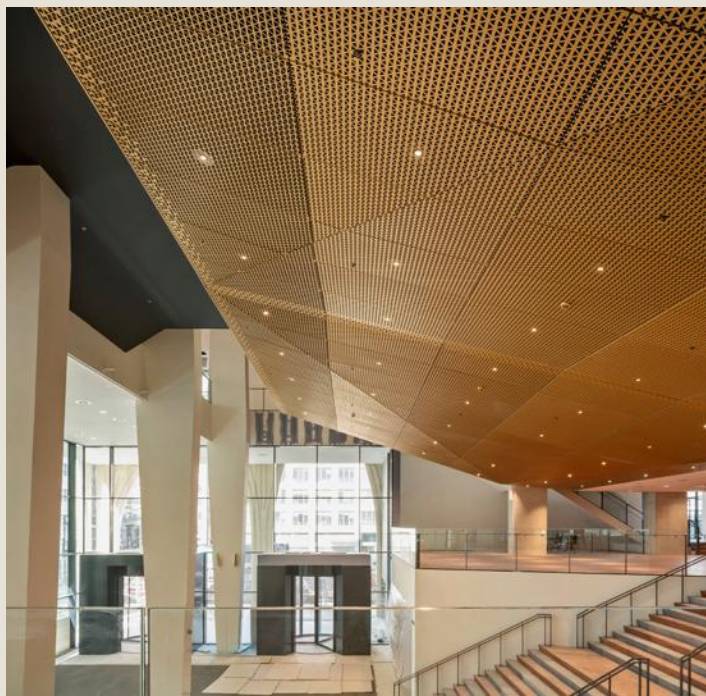

Audities

September 2021

12 september | VR-Dansproject Fabian Prioville | Audities

19 september | Good [old] Times Productie | Audities

Online kaartverkoop

Online kaarten kopen is gemakkelijk. Na afronding van de bestelling ontvangt u de e-tickets kosteloos in uw mailbox. Wilt u de kaarten liever per post thuis ontvangen? Dan worden deze tot een week voor de voorstelling thuisgestuurd. Niet opgestuurde kaarten liggen op de dag van de voorstelling klaar bij het desbetreffende theater. Online betalen kan veilig met creditcard of iDeal.

Toegankelijkheid

Holland Dance Festival gelooft in 'Dans voor iedereen'. Of het nu gaat om de choreografen achter de schermen, de dansers op het toneel, of het publiek in de zaal. Wij streven ernaar zo goed mogelijk toegankelijk te zijn voor iedereen. Heeft u tijdens het bezoek een vraag of verzoek, dan kunt u altijd bij een van onze medewerkers terecht.

Twijfelt u aan de toegankelijkheid van één van onze theaters? Dan nodigen wij u uit contact op te nemen met de festivalkassa via tickets@holland-dance.com of telefonisch via (070) 363 75 40.

COLOFON

Holland Dance Festival
Prinsestraat 42
2513 CE Den Haag
holland-dance.com

Hoofdredactie

Arlette Bruser

Redactie

Astrid van Leeuwen
Merel van Beeren
Francine van der Wiel
Marijk Kuijt
Sander van Dijk

Eindredactie en correcties

Merel van Beeren

Concept

Chilli Context

Ontwerp

studio de Ronners

Foto voorkant

Swan Lakes, Gauthier Dance
Foto: Maks Richter

Fondsen – Sponsors

Gemeente Den Haag
Fonds Podiumkunsten
Fonds 1818
Fonds Cultuurparticipatie
Europese Unie
Asterales
Dioraphte
VSB fonds
Kylían Foundation
Stichting Droom & Daad

Etihad Airways
Rabobank
Mercure
Ibis
Novotel

Friends in Business

studio de Ronners
Vanderperk Groep
Heuvelman Sound & Vision
Company Fits

Den Haag

FONDS
PODIUM
KUNSTEN
PERFORMING
ARTS FUND NL

Fonds
1818

FONDS VOOR
CULTUUR
PARTICIPATIE

Co-funded by the
Creative Europe Programme
of the European Union

Dioraphte

VSBfonds.
iedereen doet mee

stichting droom en daad

الإتجاه
ETIHAD
AIRWAYS
ABU DHABI

Rabobank

Mercure
HOTELS

*Freya heeft een ongeneeslijke spierziekte.
Haar grootste droom is om ballerina te worden.*

Ultieme bewegingsvrijheid is de droom van elke danser, en van elke spierziektepatiënt

Steun de strijd tegen spierziekten
Scan de QR-code en doneer

holland
dance
festival

PRINSES
BEATRIX

**SPIER
FONDS**

DANS TEGEN SPIERZIEKTEN